

מסורת הש"ם

- ↑ כמי חיל חי כלי"ג, (ג) נעי מוס' ע"ז ג. ד"ה שלג וכו'), (א, ז)נערוך ערך חט א כחז מנה פירושים ע"ז כסס ר"ג ור"ח ע"ש, (ד) נכע"י ליחא, (ס) סוטה י., (ו) נעי נערוך ערך קר י., (ז) (נערה א, ח) נדעאל ז', (ט) שנת יג',.

תורה אור השלם

- בשנת אחת למלכו אני דניאל ביתני בספרים מספר השנים אשר היה דבר יי אל יימיה הנביא למלואת לחיובות ירושלים שבגמים שנה;

דניאל ט ב
2. כי כה אמר יי כי לפי מלאת לבבל שבגים שנתא אפקד אתכם ונקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה; ירמיהו טז י
3. בה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי יי אליה השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם אשר ביהודה; טזא א ב
4. בה אמר יי למשיחו לבורש אשר החזקתי בימינו לקדן לבנות לו ומתני מלכים אפתח לפתח לקניו דלתים ושערים לא יסגרו;

ישיביו מה א
5. מי בכם שכול עמו יהי אליהו עמו ויעל לירושלם אשר ביהודה ויבן את בית יי אליה אשר בירושלם;

טזא א ב
6. בשנת שלוש למלכו עשה משתה לכל שריו ועבדיו חיל פרס ומדי והפרתמים ושרי המדינות לקניו;

אסתר א ג
7. וכל מעשה חתופו וגבורתו וקרישת גזלת מרדכי אשר גדלו המלך הולא הם כותבים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס; אסתר ב
8. בדראותא את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גזלותו וימם רבים שמונים ונזאת יום; אסתר א ד
9. וְעִשִׂית בְּגֵדִי קִדֵּשׁ לְאַהֲרֹן אֲחִירִי לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת;

שמות כח ב
10. ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן משתה שבעת ימים בחצר גגת ביתו המלך; אסתר א ה
11. כי לא ענה מלבו ויפגה בני איש;

איכה ג לג
12. חור כפרס ותובלת אחוזי בחבלי ברץ וארנןן על גלילי כסף ותפודי שש משות זהב וכסף על רצפת בדת ויש ויד וסתר; אסתר א ו
13. והושיעם יי אליהם; כיום ההוא

בצאן עמו כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו; וכריה ט טז
14. והשקות בבלי זהב וכלים מפלים שונים ויין מלכות רב בני המלך; אסתר א ז
15. והשתיה כדת אין אנס כי בן יסר המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש; אסתר א ח
16. איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני; אסתר ב ה
17. ותאמר אסתר איש צר ואובד הקן וקדע הזה וקבעת מלפני המלך והמלכה; אסתר ו ו
18. גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשורוש; אסתר א ט

מגילה נקראת

מגילה ראשון מגילה

תניא נמי הכי. דבשנות נבוכדנצר ואויל מרודך נכלעה שנה: **עוד שנה אחת נבצל**.⁽¹⁾ הכי איתא צדקר עולם ציה צלילא קטיל צלשצר מלכא ודריוס מדאח קציל מלכותא הרי שבגים שנה מיוס שמלך נבוכדנצר שבגים חסר אחת מיוס שכיבש יהויקים ועוד שנה אחת נבצל למלכות שבגים שנה משלטו על ישראל ועמד דריוס והשלימה ואחריו בשנה אחת מלך כורש נבצל ונפקדו פקידה צמקתא שאמר מי בכס מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל וגו'.⁽²⁾

שבגים שנה מ"ה דנבוכדנצר וכ"ג דאויל מרודך ושלשה דצלשצר הרי שנים מקוטעות היו: **צינוסי כספרים**. לשון ספירה וחשבון: **כתיב לפי מלאוס נבצל**. שבגים שנה אפקוד אחסס כספר ירמיה: **וכתיב**. כספר דינאל למלכות תכרבות ירושלם שבגים שנה מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא: **לפקידה בעלמא**.⁽³⁾ ואמר לפי מלאות נבצל שבגים שנה אפקוד אחסס וכך היתה שנפקדו בשנה אחת לכורש מלך פרס שהיא שנת ע"א לכיבוש יהויקים שפשטה צבל על ישראל: **משיח**⁽⁴⁾ נמשח כמו שמן המשחה: **קונל אני נך כו'**. והכי קאמר כה אמר ה' למשיחו⁽⁵⁾ (לכורש אשר החזקתי בימינו וגו') הוא יבנה את ציתי. מרי קראי כתיבי דסמיכי אהדדי. וניקוד טעם מקרא זה מוביח על דרש זה שאין לך טעם וזקא צמקא שאין סגול צא אחריו וכאן ננקד למשיחו צורקא ולכורש ננקד צמארין להפרישו ולנתקו מעם למשיחו: **מי צכס מכל עמו וגו'**. והוא עצמו לא נשתל דצרי: **כתיב פרס ומדי הפרתמים**. סמן הפרתמים אלל מדי וכתיב למלכי מדי ופרס סמן מלכי אלל מדי: **בגדי כהונה**. שהיו צידו שס בגדי כהן גדול⁽⁶⁾ שהציאן מירושלים: **פיקח הים**. שהקדים משתה הרמוקים יותר ממשתה בני עירו: **שהשתחוו לאלס**. צימי נבוכדנצר: **וכי משאז פנים יש צדצרי**. איך זכו לגס: **הס עשו לפנים**. מיראה: **חרי חרי**. מעשה מחט. מללכת המלעות

הנה עשויה נקבים נקבים: **מילת לבנה**. חור לשון חיוכי: **הראוי לכסף כו'**. מנזות זהב וכסף קדריש שר הראוי לזהב לזהב וגרוע לכסף: **מתחוטטות על צעלין**. רכפה עשה להס צאצנים חטוטות כלומר שלג צלו לירי אדס אלל טעוהס שמטטטים ומחזירס צעליהן לחמיהן עד שמואלין אותן דגמים יקריס: **וכן הוא אומר**. שהמקרא משצח אצנים יקרות ואומר

⁽⁸⁾ על נסיונות הרצה הן צאין כי אצני מזר מתנוססות על אדמתו. והכחוז מדבר לישראל לעמיד לצוא שהיו מחויבין ויקריס צין האומות כלצני מזר המתנוססות: **דרי דרי**. שורות שורות סצבי. * וסוחרת לשון סחור סחורי⁽⁹⁾: **כלהריס**. והאי וסוחרת * לשון סהרל הוא: **שקרא דרור נלל בעלי סחורס**. עשה נחת רוח לצני מלכותו להעציר מהן מכס של סוחרין: **הראשונים**. כלומר צלשצר ותצורמו: **כדס של סורה**. אכילת מזבח

צו ולא יסכרוהו [ולא יסתהון] אלל לפי רעונו: **כרצון מרדכי וסמן**. הס היו שרי המשקים צמשה: **איזו צקרי**. לזועין גדולות: **צולני**

ולחורבות ירושלים, לגאולה. אבנים מתחוטטות על בעליהן, מחטיאות בעליהן. כלומר כל מי שנמצאת בידו [מתחייב] למלכות, (8) שאינן ראיות להדיוט אלא למלכות בלבד, וכן בעליהן כיון שנמצאת בידהן נסים וברוחן שמתיראין מן המלכות. (והשתיה כדת, כדת של תורה) מה דת של תורה אכילה מרובה משתיה, פי' התמיד כבש שיש בו כמה רביעיות, (9) ונשתיה כדת, אכילת מזבח

תניא נמי הכי ועוד שנה⁽⁶⁾ אחרת לבבל ועמד דריוש והשלימה אמר רבא אף דניאל מעה בהאי חושבנא דכתיבי יבשנת אחת למלכו אני דניאל בינותי בספרים מדיקאמור בינותי מכלל דמעה מ"מ קשו קראי אהדדי כתיב ימלאות לבבל וכתיב ילחרבות ירושלם אמר רבא לפקידה בעלמא והיינו דכתיב כה אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם⁽⁷⁾ דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו וכי כורש משיח היה אלא א"ל הקב"ה למשיח קובל אני לך על כורש אני אמרתי הוא יבנה⁽⁸⁾ ביתי ויקבץ גליותיו והוא אמר⁽⁹⁾ מי בכס מכל עמו ויעל: (10) חיל פרס ומדי הפרתמים וכתיב למלכי מדי ופרס אמר רבא אתנווי אתנו בהרדי אי מינן מלכי מינייכו איפרכי ואי מינייכו מלכי מינן איפרכי⁽⁸⁾ בהראותו את עושר כבוד מלכותו⁽⁹⁾ א"ר יוסי בר חנינא מלמד שלבש בגדי כהונה כתיב הכא יקר תפארת גדולתו וכתיב התם לכבוד ולתפארת⁽¹⁰⁾ ובמלאות הימים האלה וגו' רב ושמואל חד אמר מלך פיקח היה וחד אמר מלך טיפש היה מאן דאמר מלך פיקח היה שפיר עבד דקריב רחיקא ברישא דבני מאתיה⁽¹¹⁾ כל אימת דבעי מפייס להו ומאן דאמר טיפש היה דאיבעי ליה לקרובי בני מאתיה ברישא דאי מרדו ביה הנך⁽¹²⁾ הני הוו קיימי בהדיה⁽¹³⁾ שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה אמר להם אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע⁽¹⁴⁾ אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו אמרו לו אמור אתה אמר להם מפני שהשתחוו לצלם אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר אמר להם⁽¹⁵⁾ הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים והיינו דכתיב⁽¹⁶⁾ כי לא ענה מלבו: (17) בחצר גנת ביתן המלך רב ושמואל חד אמר הראוי לחצר לחצר הראוי לגינה לגינה הראוי לביתן וחד אמר הושיבן בחצר ולא החזיקתן בגינה ולא החזיקתן עד שהכניסן לביתן והחזיקתן במתניתא תנא הושיבן בחצר ופתח להם שני פתחים אחד לגינה ואחד לביתן⁽¹²⁾ חור כרפס ותכלת מאי חור רב אמר חרי חרי ושמואל אמר מילת לבנה הציע להם כרפס אמר ר' יוסי בר חנינא כרים של פסים על גלילי כסף ועמודי שש משות זהב וכסף תניא ר' יהודה אומר הראוי לכסף לכסף הראוי לזהב לזהב אמר לו ר' נחמיה א"כ אתה מטיל קנאה בסעודה אלא הם של כסף ורגליהן של זהב בהט ושש א"ר אסי אבנים⁽¹⁴⁾ שמתחוטטות על בעליהן וכן הוא אומר⁽¹³⁾ אבני נזר מתנוססות על אדמתו⁽¹²⁾ ודרר וסוחרת רב אמר דרי דרי ושמואל אמר אבן טובה יש בכרכי הים ודרה שמה הושיבה באמצע סעודה ומאירה להם כצהרים זהב וכלי מכלים שונים משונים מיבעי ליה אמר רבא סחורה⁽¹⁴⁾ והשקות בבלי זהב וכסף רבי רבי ישמעאל תנא שקרא דרור לכל בעלי יצתה בת קול ואמרה להם ראשונים כלו מפני כלים ואתם שונים⁽¹⁵⁾ בהם ויין מלכות רב אמר רב מלמד שכל אחד ואחד השקהו ויין שגדול הימנו בשנים⁽¹⁶⁾ והשתיה כדת⁽¹⁷⁾ (אין אונס) מאי כדת א"ר חנן משום ר"מ כדת של תורה מה דת של תורה אכילה מרובה משתיה אף סעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתיה אין אונס אמר רבי אלעזר מלמד שכל אחד ואחד השקהו מיין מדינתו לעשות כרצון איש ואיש אמר רבא לעשות כרצון מרדכי והמן מרדכי דכתיב⁽¹⁶⁾ איש יהודי המן⁽¹⁷⁾ איש צר ואובי⁽¹⁸⁾ גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות בית הנשים מיבעי ליה אמר רבא שניהן לדבר עבירה נתכוונו היינו דאמרי אינשי⁽⁹⁾ איהו⁽¹⁾ בקרי ואתתיה בבוציני

יב.

גליון הש"ם

גמ' שאלו תלמידיו. פי' מדרש שיר השירים כפסוק זאת קומתך דמותה לתמר: שם הם לא עשו אלא לפנים. פי' סנהדרין דף סא ע"ב. ועי' ע"ז דף ג ע"א מוס' ד"ה שלג השתחוו: רש"י ד"ה דרי דרי וכו' וסוחרת לשון סחור. כי סניי טרגומו סחור סחור (ויקרא א ה): שם ד"ה בצחריים וכו' לשון סחורא הוא. פי' לקמן דף יג ע"א רש"י ד"ה אסתה:

הנהות הב"ח
(א) גמ' ועוד שנה אחת יש נבצל ועמד וכו' ואף דינאל וכו' צינטי כספרים מספר הימים אשר חסור סחור (ויקרא א ה): הנביא איתכס למלאות לחורבות ירושלים שבגים שנה מדיקאמור אני צינטי בספרים מכלל דאיהו נמי טעה מ"מ קשי: (ג) שם נבנות לו בית בירושלם וכתיב מי בכס מכל עמו ויעל אלהיו עמו ויעל דרש רב נחמן: (ט) שם הוא יבנה עירי ויקבץ גליותי: (ד) שם כסוד מלכותו ואת יקר וגו' אמר רבי יוסי וכו' בגדי כהונה ונתעטף ועמד מתיב הסא: (8) שם דגני מחסיה מיכף כיפיי ליה כל אמת דגני בהו מקרב לכו ומלן דלחמי טיפש: (11) שם מרדו ציה הקן קיימי הני והוו צהדים: (11) שם על חותו רשע אמר להם אס כן: (12) שם וכן הוא אומר כי אצני: (15) שם וחסס שונים ושותים כתי: (1) רש"י ד"ה ועוד שנה אחת נבצל. רישא דברייתא הכי איתא: (2) ד"ה לפקידה בעלמא באמר האי לפי מלאות נבצל שבגים שנה דהא אפקוד אחסס כתיב וכן היה שנספקדו וכו' שפשטה יד נבצל: (5) ד"ה משות הוא כלום נמשח בשמן כלי"ג ומיכת כמו מתקן: (7) ד"ה קונל וכו' למשיחו על כורש אני קובל אשר החזקתי וכו' יבנה את עירי מרי קראי: (9) ד"ה בגדי כהונה וכו' כהן גדול שהביא בנבוכדנצר מירושלים: (8) ד"ה וכן הוא וכו' ואומר שעל ידי נסיונות:

מוסף רש"י

איהו בקרי ואתתיה בבוצני. קאלי וצולני מין אחד הוא אלל שאלו גדולים ואלו קטנים. כלומר כמה שהיא עוסק היא עוסקת (טסוה י').

רבינו חננאל

והא קשו קראי אהדדי, ופריש רבא לפי מלאת לבבל, לפקידה בעלמא [שמתיראין] מלכות, (8) שאינן ראיות להדיוט אלא למלכות בלבד, וכן בעליהן כיון שנמצאת בידהן נסים וברוחן שמתיראין מן המלכות. (והשתיה כדת, כדת של תורה) מה דת של תורה אכילה מרובה משתיה, פי' התמיד כבש שיש בו כמה רביעיות, (9) ונשתיה כדת, אכילת מזבח

^[1] וכן העמיק הספד נעדר חט א' כסס רכיע ע"ש